

i R A N

GENEL BİLGİLER

NÜFUS & İŞGÜCÜ YAPISI

Ülke nüfusu 81 milyondur. Kadın (%49,7)-erkek sayısı yarı yarıyadır. Halkın %70,8'i 15-64 yaş grubu ve %23,6'sı 0-14 yaş grubundadır. Nüfus artış oranı %1'dir. Nüfusun şehirleşme oranı yaklaşık %74,3'tür (60,3 milyon). Başkent Tahran'ın nüfusu 8,6 milyondur. Kalabalık nüfusa sahip diğer şehirleri sırasıyla; Meşhed ve İsfahan'dır.

Aktif işgücü 27,3 milyon olup, işsizlik oranı ise %13,1'dir. Nüfusun 6 yaş üstü okuryazarlık oranı 2016 yılında %88'dir.

İDARİ YAPI

Şah yönetimi 11 Şubat 1979 tarihinde devrilmiş ve dini esasa dayalı bir devlet düzeni kurulmuştur. İran Anayasası 3 Aralık 1979 tarihinde yürürlüğe girmiş, 1989 yılında revize edilmiştir. İran'da gücün ulema ile halk tarafından seçilen temsilciler arasında hiyerarşik olarak paylaşıldığı, dini teokrazi ile Başkanlık sistemi karışımı kendine özgü bir yönetim biçimi hâkimdir.

İran'da siyasi parti temelinde bir yapılanma bulunmamaktadır. Siyasi hayatta, partiler yerine daha çok baskı/çıkar grupları olarak adlandırılabilir yapılanmalar rol oynamakta, bu gruplar seçim zamanlarında büyük ittifakların çatısı altında toplanmakta ve seçimlerden sonra tekrar dağılmaktadır.

İran, 31 vilayetten oluşmaktadır. Valiler, İçişleri Bakanının teklifiyle Hükümet tarafından atanmaktadır.

Dini Lider/Rehber (supreme leader): İran'da kuvvetler ayrılığı prensibi geçerli olmakla beraber, erkler (yasama, yürütme ve yargı) Rehber'in gözetimi altındadır. Hâlihazırdaki dini lider (Rehber), İslâm Cumhuriyeti'nin kurucusu Humeyni'n vefatından sonra (1989'da) seçilmiş olan Ayetullah Ali Hameney'dir. Rehber, din adamlarından oluşan Uzmanlar Meclisi tarafından ömür boyu süreyle seçilmektedir. Nizami ordu, Devrim Muhafızları, İçişleri Bakanlığı ve istihbarat kuruluşları doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Dini Lider, İçişleri Bakanlığı üzerindeki yetkilerini Cumhurbaşkanıya devredebilir.

Anayasayı Koruyucular Konseyi (guardian council): Dini Liderlik Makamınca seçilen güncel bilgilere sahip 6 kişilik hukukçu heyetinden oluşan Anayasal bir kurumdur. 6 yıllık dönemler itibarıyla görev yapan bu kurumun başlıca görevi; İslâmi Danışma Meclisi kararlarının Anayasa'ya ve Devletin resmi mezhebine uygunluğunu denetlemektir. Ayrıca, cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılma başvurusunda bulunan aday adayları arasından adayları tespit etmektedir.

Devlet Uzlaştırma Konseyi (expediency council): Din adamı ağırlıklı Anayasayı Koruyucular Konseyi ile İslâmi Danışma Meclisi arasında yasama sürecine ilişkin ortaya çıkabilecek uzlaşmazlıkların giderilmesi amacı ile kurulmuştur. Anayasa değişiklikleri konusunda Dini Lidere görüş bildirir. Ayrıca, Meclis ve Anayasayı Koruyucular Konseyi arasında ortaya çıkan görüş ayrılıklarını inceleyerek alınacak nihai tutum konusunda Dini Lidere öneride bulunur. Üyeleri Dini Lider tarafından atanmaktadır.

Yasama (İslam Danışma Meclisi/İran İslam Parlamentosu): 4 yıllık dönemler için halkın doğrudan ve gizli oy ile seçtiği 290 milletvekilinden oluşan İran Danışma Meclisi (parlamento), sadece bir yasama organı niteliğinde olmayıp; idarenin tüm eylem ve işlemlerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisine sahiptir. Kanun teklifi Bakanlar Kurulu Üyelerinin ortak kararı, kanun tasarıları ise en az 15 milletvekilinin talebi ile meclise sunulur. (<http://en.parliran.ir/>)

Yürütme (hükümet): Anayasayı Koruyucular Konseyi'nin onayını almış adaylar arasından belirlenen ve 4 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından (genel seçimlerde) seçilen Cumhurbaşkanı aynı zamanda Hükümet başkanıdır. Hükümetin göreve başlayabilmesi için Parlamentodan güvenoyu alması gerekmektedir. Halen cumhurbaşkanlığı görevini Dr. Hassan Rouhani yürütmektedir. Başbakanlık Kurumu bulunmamaktadır. (<http://www.president.ir/en/>) Son Cumhurbaşkanlığı seçimleri 19 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenmiş olup, Cumhurbaşkanı Rühani, oyların %57'sini alarak ilk turda ve ikinci kez Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Yargı; yasama ve yürütmeden bağımsız olarak iş görmektedir. Adalet Bakanlığı, yargı ve yürütme erkleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Yargı erkinin işleyişinden, Dini Lider tarafından içtihat verme yetkisine haiz ulema arasından 5 yıllık süre için atanan Yargı Erki Başkanı sorumludur. İran devriminin ardından mevcut Kara Avrupası Hukuk Sistemi, İslâm Hukuku ile birleştirilerek oluşturulan İran hukuk sisteminde, İslâm hukuku daha çok aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında uygulanmaktadır. (<http://www.justice.ir/home>)

COĞRAFİ YAPI, İKLİM, ÇEVRE

Tarihi İpek Yolu sayesinde eski çağlardan bu yana Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında yer alan İran'ın stratejik konumu, ülkede petrolün keşfi ile daha da önemli hale gelmiştir. Ham petrol taşımacılığının yoğun olarak yapıldığı Umman Körfezi, Basra Körfezi ve Hazar Denizi'ne kıyıları bulunmaktadır. Başkent Tahran'ın denizden yüksekliği (rakımı) 1.200 metredir.

Ülke genelinde kurak ve yarı-kurak iklim hakim olmakla beraber, Hazar Denizi kıyılarında subtropikal iklim görülmektedir. En sıcak ay olan Temmuz'da Ort. hava sıcaklığı 22–37°C ve ort. yağış miktarı 3 mm iken; en soğuk ay olan Ocak'ta ortalama. hava sıcaklığı eksi 3–7°C ve ort. yağış miktarı 46 mm'dir. Tahran'da yazları sıcak ve kurak geçmekte (30–40°C), kışları ise hava sıcaklığı 0–15°C arasında değişmektedir. Kışın yüksek kesimlerde kar yağışı görülebilmektedir.

Engebeli ve dağlık arazilerin yanı sıra, çöllerle kaplı düzlüklere de sahip olan İran topraklarının %55'i çayır (otlak), %23'ü çöl, %14'ü ekilebilir (arable) alan ve %8'i ormandır. (www.fao.org)

Kentlerde taşıt emisyonları, rafineriler ve sanayi atıkları kaynaklı olarak hava kirliliği görülmektedir. Ormanlık alanların tahribi, hayvanların aşırı otlatılması, çölleşme, Basra Körfezi'nde petrol kirliliği, sulak arazilerin kuraklaşması, toprağın tuzlanması, içme suyu kaynaklarının yetersizliği, kanalizasyon atıklarının yol açtığı su kirliliği ve sanayi atıklarından doğan kirlenme ülkenin başlıca çevresel sorunlarıdır.

GENEL EKONOMİK DURUM

EKONOMİK YAPI

Ekonomik geliri esas itibarıyla petrol ve doğalgaz ihracatına dayanmaktadır. Kamu ekonomisinin ve korumacılığın etkin olduğu ülkede son yıllarda özel sektör de gelişme göstermektedir. 1980'li yıllardan beri maruz kaldığı uluslararası yaptırımlar/ambargolar ülke ekonomisinin potansiyelinden az gelişmesine sebep olmuştur. (Yaptırımlar süreci ve mevcut durumu bu sayfa sonunda özetlenmiştir)

Söz konusu ambargolar, geçmiş dönemde İran riyalinin aşırı değer kaybetmesine, resmi kur ile piyasa kuru arasındaki farkın büyümesine yol açmıştır. Döviz kurlarında yükselme, fiyatlar genel düzeyinde artışı da beraberinde getirmiştir. Döviz kurundaki yükselme büyük ölçüde ithal girdi ile çalışan İran imalat sektöründe maliyet artışına ve enflasyona sebep olmuştur. (Enflasyon & Döviz Kurları-İMB-: http://cbi.ir/default_en.aspx)

Ayrıca, petrolün uluslararası fiyatının 2014 yılının ikinci yarısından itibaren 30 Dolara kadar düşmesi, düşük olan üretim ve ihracatının yanısıra ihracat gelirinin de azalmasına ve dolayısıyla ekonomik büyümenin düşük kalmasına yol açmıştır. Ekonominin son iki yıldır durgunlaşması, bütçe açığı, yükselen işsizlik, değer kaybeden ulusal para, iç finansmanda yaşanan darboğaz ve dış ticaret açığıyla beraber cari işlemler fazlasındaki azalma ekonominin başlıca sorunlarıdır. Özetle, İran'ın ihracat ve bütçe gelirlerinin petrol ve doğalgaza bağımlı olması nedeniyle, ambargoların yol açtığı ticaretteki gerileme ekonomik zayıflamayı da beraberinde getirmiştir.

Bu çerçevede, ülkenin özkaynak zenginliğine sahip Hükümetin öncelikleri arasında; yüksek enflasyonun kontrol altına alınması, işsizliğin düşürülmesi, mali disiplin ve döviz kurunda istikrarın sağlanması (ve resmi ve piyasa döviz kuru arasındaki farkın azaltılması), (özellikle yabancı sermaye için) yatırım ortamının iyileştirilmesi, finansal kaynaklara/kredilere ulaşımın kolaylaştırılması, özel sektörün ekonomideki payının artırılması, özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi suretiyle ekonomik büyümenin (makro-ekonomik istikrarın) sağlanması ve böylelikle sosyal koşulların da düzeltilmesidir.

Ancak; İnan bankacılık sektörünün küresel bankacılık sistemi ile entegrasyonunun gecikmesi, ambargo sonrası yeni dönemde hızlı ekonomik büyüme için ihtiyaç duyulan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ve dış ticaretin gelişmesini engellediği değerlendirilmektedir.

Tahran'ı ziyaret eden IMF Teknik Heyetinin İnan ekonomisi hakkında yayınladığı 18 Aralık 2017 tarihli basın açıklamasında; ekonomik istikrar için ihtiyaç duyulan yapısal (mali) reform paketinin acilen uygulamaya konulması, bu çerçevede borçların azaltılması, ikili döviz kurunun tekleştirilmesi (unifying), yüksek maliyetli (elektrik, su, akaryakıt) iç sübvansiyonların kaldırılması, rekabetin teşvik edilmesi, bankaların yeniden yapılandırılması ve sermaye yapısının geliştirilmesi (recapitalization), merkez bankasını daha fazla bağımsızlaştıracak ve likidite kontrolünü sağlayacak piyasa merkezli para politikasının oluşturulması, enflasyonun düşürülmesi ve tavsiye olunan yeni döviz kuru rejimine yönelik güvenin tesis edilmesi ihtiyacı ifade edilmiştir.

IMF'nin 2017 yılı Şubat ayında yayınladığı ülke raporunda, 2016 yılında artmaya başlayan enerji (petrol+doğalgaz) ihracat gelirinin devam eden yıllarda da yükselmeye devam edeceği öngörülmüş idi.

Ancak, ABD'nin İnan'a yönelik olarak 2018 yılı Ağustos ve Kasım ayında iki aşamada (ve tek taraflı olarak) tekrar yürürlüğe koyduğu yaptırımlar (özellikle 2018 yılı Kasım ayında başlayan petrol sektörüne yönelik yaptırımlar), İnan'ın petrol ihracatını ve ihracat gelirinin azalmasına bağlı olarak ithalatını olumsuz etkilemektedir. İnan Hükümeti, yaptırımlara karşı tedbir bağlamında, yerli üretimin ve döviz kaynaklarının verimli kullanılması gerekçesiyle de, 1507 ürünün ithalatına yasak koymuştur. İthalatta ön-kayıt sistemine geçilmiş, döviz işlemlerine sınırlama getirmiştir. ABD Yaptırımları ve buna karşın İnan Hükümetinin aldığı ekonomik ve ticari tedbirlerin detayı Bakanlığımız web sayfasında (<https://www.ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/pazar-bilgileri/pazarda-dikkat-edilmesi-gereken-hususlar>) belirtilmektedir.

Özetle; İnan'ın maruz kaldığı başlıca iç ekonomik sorunlar; özellikle genç nüfusta artan işsizlik, yükselen enflasyon, halkın alım gücünün zayıflaması, Riyal'in döviz karşısında değer kaybetmesidir.

DIŞ TİCARET

DIŞ TİCARET GÖSTERGELERİ (MİLYON \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2014	90.328	52.250	142.578	38.078
2015	60.041	40.043	100.084	19.997
2016	78.267	42.702	120.969	35.565
2017	91.737	51.612	143.350	40.125
2018	96.618	41.236	137.854	55.381

Kaynak: TradeMap

İRAN'IN İHRAÇ ETTİĞİ ÜRÜNLER (1.000 DOLAR)

Fasıl	Fasıl Adı	2016	2017	2018	Payı
27	Mineral Yakıtlar, mineral Yağlar Ve Müstahzarları, Mumlar	51.323.294	61.111.371	66.366.802	68,69%
39	Plastik Ve Plastikten Mamul Eşya	4.940.010	6.042.678	5.551.469	5,75%
29	Organik Kimyasal Müstahzarlar	3.687.847	3.955.392	4.105.898	4,25%
72	Demir Ve Çelik	2.491.561	3.438.364	3.905.528	4,04%
8	Yenilen Meyveler, Kabuklu Yemişler, Turunçgiller Ve Kavun Kabuğu	2.256.561	2.259.891	1.718.813	1,78%
26	Metal Cevherleri, Cüruf Ve Kül	1.103.045	1.842.902	1.138.483	1,18%
7	Yenilen Sebzeler Ve Bazı Kök Ve Yumrular	614.903	633.911	1.074.662	1,11%
31	Gübreler	790.490	769.517	843.714	0,87%
25	Tuz, Kükürt, Toprak Ve Taslar, Alçılar Ve Çimento	809.050	860.716	785.180	0,81%
74	Bakır Ve Bakırdan Eşya	529.680	221.807	700.558	0,73%
73	Demir Veya Çelikten Eşya	507.392	531.963	699.358	0,72%
57	Halılar Ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddeden Yer Kaplamaları	692.844	817.321	668.471	0,69%
89	Gemiler, Suda Yüzen Taşıt Ve Araçlar	14.390	16.420	659.551	0,68%
4	Süt Ve Süt Mamulleri, Kuş Ve Kümes Hayvan Yumurtaları, Bal Vb.	717.589	709.418	615.660	0,64%
20	Sebze, Meyve, Bitki Parçaları, Sert Kabuklu YemiŐ Konserveleri	485.484	575.706	543.149	0,56%
84	Nükleer Reaktörler, Kazan: Makina Ve Cihazlar, Aletler, Parçaları	509.892	614.338	536.903	0,56%
69	Seramik Mamulleri	407.917	460.947	503.345	0,52%
19	Esasini Hububat, Un, Nişasta, Süt Teşkil Eden Müstahzarlar	364.849	348.126	443.237	0,46%
28	İnorganik Kimyasal Müstahzarlar, Organik, İnorganik Bileşikler	415.813	491.991	422.427	0,44%
9	Kahve, Çay, Paraguay Çayı Ve Baharat	327.625	363.694	393.484	0,41%
70	Cam Ve Cam Eşya	289.771	309.900	355.981	0,37%
3	Balıklar, Kabuklu Hayvanlar, YumuŐakçalar, Diğer Omurgasızlar	342.578	404.054	313.788	0,32%
17	Şeker Ve Şeker Mamulleri	172.847	197.553	274.238	0,28%
79	Çinko Ve Çinkodan Eşya	227.334	366.242	242.871	0,25%

68	Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Mika Vb. Maddelerden Eşya	243.414	292.991	226.335	0,23%
85	Elektrikli Makina Ve Cihazlar, Aksam Ve Parçaları	302.361	321.578	224.353	0,23%
76	Alüminyum Ve Alüminyum Eşya	244.465	365.317	207.149	0,21%
21	Yenilen Çeşitli Gıda Müstahzarları	173.953	190.229	201.330	0,21%
34	Sabunlar, Yüzey Aktif Organik Maddeler, Yıkama-Yağlama Madde.	227.416	230.579	201.289	0,21%
87	Kara Taşıtları, Parçaları Ve Bunların Aksesuarları (Demiryolu Veya Tramvay Vagonları Hariç)	152.668	141.852	180.932	0,19%
48	Kâğıt Ve Karton: Kâğıt Hamurundan Kâğıt Ve Kartondan Eşya	51.214	109.290	162.308	0,17%
63	Mensucattan Mamul Diğer Eşya, Kullanılmış Eşya, Paçavralar	119.400	150.866	136.344	0,14%
38	Muhtelif Kimyasal Maddeler	600.774	288.781	123.060	0,13%
55	Sentetik Ve Suni Devamsız Lifler	79.990	120.022	117.454	0,12%
64	Ayakkabılar, Getrler, Tozluklar Vb. Eşya Ve Aksamı	101.183	92.065	115.004	0,12%
30	Eczacılık Ürünleri	134.641	187.846	105.030	0,11%
40	Kauçuk Ve Kauçuktan Eşya	104.816	115.154	104.949	0,11%
32	Debagat Ve Boyacılıkta Kullanılan Hülâsa, Boya, Macun, Sakızlar	81.190	80.533	100.415	0,10%
	DİĞER	1.627.059	1.706.118	1.548.002	1,60%
	TOPLAM	78.267.311	91.737.444	96.617.521	

Kaynak: TradeMap

İRAN'IN İTHAL ETTİĞİ ÜRÜNLER (1.000 DOLAR)

Fasıl	Fasıl Adı	2016	2017	2018	Payı
84	Nükleer Reaktörler, Kazan: Makina Ve Cihazlar, Aletler, Parçaları	7.561.602	8.848.565	7.686.643	18,64%
10	Hububat	2.788.165	3.407.175	4.350.129	10,55%
85	Elektrikli Makina Ve Cihazlar, Aksam Ve Parçaları	4.538.473	4.939.081	3.658.308	8,87%
99	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ürün Ve Hizmetler	1.989.112	4.123.798	2.730.360	6,62%
30	Eczacılık Ürünleri	1.456.460	1.568.906	1.577.328	3,83%
87	Kara Taşıtları, Parçaları Ve Bunların Aksesuarları (Demiryolu Veya Tramvay Vagonları Hariç)	3.094.254	3.294.331	1.531.118	3,71%
12	Yağlı Tohum Ve Meyveler, Sanayi Bitkileri, Saman, Hayvan Yemi	1.396.633	1.471.015	1.511.493	3,67%
90	Optik, Fotoğraf, Sinema, Ölçü, Kontrol, Ayar Cihazları, Tıbbi Alet.	1.295.203	1.739.247	1.406.191	3,41%
29	Organik Kimyasal Müstahzarlar	1.037.554	1.350.776	1.385.798	3,36%
39	Plastik Ve Plastikten Mamul Eşya	1.578.590	1.792.188	1.283.768	3,11%
72	Demir Ve Çelik	1.874.803	2.089.790	1.210.176	2,93%
15	Hayvansal Ve Bitkisel Yağlar Ve Bunların Müstahzarları	895.212	1.221.797	1.066.536	2,59%
48	Kâğıt Ve Karton: Kâğıt Hamurundan Kâğıt Ve Kartondan Eşya	958.506	1.083.707	894.704	2,17%
38	Muhtelif Kimyasal Maddeler	682.150	836.617	818.920	1,99%
2	Etler Ve Yenilen Sakatat	389.865	691.119	786.338	1,91%

23	Gıda Sanayii Kalıntı Ve Döküntüleri, Hazır Hayvan Gıdaları	709.508	637.405	725.430	1,76%
40	Kauçuk Ve Kauçuktan Eşya	655.031	833.774	646.850	1,57%
73	Demir Veya Çelikten Eşya	917.033	896.176	496.662	1,20%
28	İnorganik Kimyasal Müstahzarlar, Organik, İnorganik Bileşikler	344.261	571.410	458.313	1,11%
55	Sentetik Ve Suni Devamsız Lifler	443.636	493.011	433.795	1,05%
44	Ağaç Ve Ağaçtan Mamul Eşya: Odun Kömürü	676.292	665.354	400.186	0,97%
27	Mineral Yakıtlar, mineral Yağlar Ve Müstahzarları, Mumlar	186.312	323.453	399.027	0,97%
8	Yenilen Meyveler, Kabuklu Yemişler, Turunçgiller Ve Kavun Kabuğu	548.668	615.853	395.466	0,96%
9	Kahve, Çay, Paraguay Çayı Ve Baharat	336.744	379.782	378.875	0,92%
32	Debagat Ve Boyacılıkta Kullanılan Hülasa, Boya, Macun, Sakızlar	328.276	404.324	356.127	0,86%
33	Uçucu Yağlar, Rezinoitler, Parfümeri, Kozmetikler Vb.	356.305	466.393	294.692	0,71%
4	Süt Ve Süt Mamulleri, Kuş Ve Kümes Hayvan Yumurtaları, Bal Vb.	254.485	280.923	276.301	0,67%
76	Alüminyum Ve Alüminyum Eşya	272.794	336.142	251.123	0,61%
7	Yenilen Sebzeler Ve Bazı Kök Ve Yumrular	239.951	379.534	237.659	0,58%
21	Yenilen Çeşitli Gıda Müstahzarları	244.247	283.378	225.859	0,55%
47	Odun Hamuru: Lifli Selülozik Maddelerin Hamurları, Hurdalar	144.701	184.337	219.183	0,53%
54	Dokumaya Elverişli Suni Ve Sentetik Lifler	351.300	365.222	217.494	0,53%
24	Tütün Ve Tütün Yerine Geçen İşlenmiş Maddeler	283.794	210.429	212.363	0,51%
31	Gübreler	156.171	279.886	206.716	0,50%
52	Pamuk, Pamuk İpliği Ve Pamuklu Mensucat	156.807	185.570	179.175	0,43%
94	Mobilyalar, Aydınlatma, Reklam Lambaları, Prefabrik Yapılar	163.664	230.893	142.928	0,35%
69	Seramik Mamulleri	150.024	191.910	132.153	0,32%
83	Adi Metallerden Çeşitli Eşya	159.644	193.646	128.295	0,31%
17	Şeker Ve Şeker Mamulleri	350.698	445.243	124.210	0,30%
35	Albüminoid Maddeler, Tutkallar, Enzimler Vb.	152.039	154.950	121.288	0,29%
86	Demiryolu Ulaşım Araçları Vb. Aksam Ve Parçaları	288.581	299.886	119.433	0,29%
59	Emdirilmiş, Sıvanmış, Kaplanmış Mensucat, Bunlardan Teknik Eşya	216.998	220.167	118.242	0,29%
70	Cam Ve Cam Eşya	210.804	226.064	106.780	0,26%
34	Sabunlar, Yüzey Aktif Organik Maddeler, Yıkama-Yağlama Madde.	119.307	145.714	101.653	0,25%
	DİĞER	1.747.464	2.253.338	1.232.078	2,99%
	TOPLAM	42.702.118	51.612.277	41.236.168	

Kaynak: TradeMap

İRAN'IN İHRACAT YAPTIĞI ÜLKELER (1.000 DOLAR)

Ülkeler	2016	2017	2018	Payı
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Asya	27.062.418	30.668.439	41.302.645	42,75%
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Avrupa	7.238.907	14.290.948	11.008.485	11,39%
Çin	8.369.572	9.064.670	9.217.702	9,54%

Irak	6.131.482	6.425.016	8.960.694	9,27%
Birleşik Arap Emirlikleri	7.417.422	6.696.657	5.949.220	6,16%
Afganistan	2.458.333	2.791.259	2.926.662	3,03%
Güney Kore	2.877.013	4.380.132	2.567.770	2,66%
Türkiye	3.247.488	3.990.399	2.367.251	2,45%
Hindistan	2.791.192	2.734.893	2.042.922	2,11%
Pakistan	795.900	930.165	1.247.234	1,29%
Area Nes	51.294	72.018	824.115	0,85%
Endonezya	173.157	645.333	786.862	0,81%
Umman	543.999	520.712	728.569	0,75%
Tayland	384.820	730.511	709.926	0,73%
Azerbaycan	358.627	323.773	410.530	0,42%
Türkmenistan	547.395	417.961	399.805	0,41%
Rusya	218.952	285.656	280.510	0,29%
Taipei	552.055	573.095	278.930	0,29%
İtalya	460.693	422.898	276.366	0,29%
Almanya	319.761	359.713	254.478	0,26%
Kuveyt	188.639	248.081	253.121	0,26%
Malezya	86.684	204.988	246.935	0,26%
Japonya	1.138.565	425.217	241.284	0,25%
Katar	103.052	248.535	225.250	0,23%
Mısır	207.094	257.463	217.759	0,23%
Hong Kong	519.987	379.480	202.573	0,21%
Viet Nam	404.101	364.133	186.046	0,19%
Gürcistan	75.911	90.985	161.524	0,17%
Ermenistan	179.228	205.895	158.990	0,16%
Suriye	256.324	326.104	158.808	0,16%
Özbekistan	175.651	98.338	140.950	0,15%
Kazakistan	173.524	167.986	131.403	0,14%
İspanya	244.082	182.782	117.830	0,12%
Myanmar	47.100	60.069	115.138	0,12%
DİĞER	2.466.884	2.153.136	1.519.233	1,57%
TOPLAM	78.267.311	91.737.444	96.617.521	

Kaynak: TradeMap

İRAN'IN İTHALAT YAPTIĞI ÜLKELER (1.000 DOLAR)

Ülkeler	2016	2017	2018	Payı
Çin	10.696.326	13.115.140	10.248.562	24,85%
Birleşik Arap Emirlikleri	5.689.198	8.179.952	5.706.468	13,84%
Hindistan	1.955.062	2.254.605	2.650.200	6,43%
Türkiye	2.724.542	3.182.886	2.580.424	6,26%
Almanya	2.533.502	3.072.069	2.451.766	5,95%
İsviçre	1.150.994	2.181.850	2.103.897	5,10%
Güney Kore	3.460.089	3.681.600	2.049.474	4,97%
Rusya	1.544.082	704.430	1.342.654	3,26%
İtalya	1.226.841	1.426.098	1.144.982	2,78%
Birleşik Krallık	413.119	1.105.877	1.090.106	2,64%
Hollanda	789.473	1.172.460	1.057.369	2,56%
Fransa	956.133	1.764.314	1.046.415	2,54%
Singapur	384.706	832.441	845.000	2,05%

Avusturya	294.372	335.930	553.459	1,34%
Brezilya	1.208.325	674.790	489.313	1,19%
Japonya	546.518	667.475	431.840	1,05%
İspanya	349.251	442.279	416.155	1,01%
Belçika	402.153	632.640	394.143	0,96%
İsveç	334.071	704.091	340.057	0,82%
Pakistan	364.465	392.825	330.237	0,80%
Taipei	467.126	533.486	321.948	0,78%
Malezya	443.039	489.448	307.826	0,75%
Umman	68.217	77.765	267.759	0,65%
Danimarka	212.479	267.791	238.379	0,58%
Tayland	319.616	348.993	232.344	0,56%
Avustralya	60.599	116.074	144.306	0,35%
ABD	284.971	169.289	142.336	0,35%
Hong Kong	89.469	104.105	141.180	0,34%
Endonezya	199.371	193.555	130.938	0,32%
Arjantin	315.513	98.460	128.040	0,31%
Filipinler	169.153	259.858	126.799	0,31%
Finlandiya	143.046	112.594	126.444	0,31%
İrlanda	127.560	115.681	113.022	0,27%
Uruguay	22.607	166.600	108.037	0,26%
Diğer	2.756.131	2.034.823	1.434.287	3,48%
TOPLAM	42.702.118	51.612.277	41.236.168	

Kaynak: Trade Map

DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER

DIŞ TİCARET POLİTİKASI, GÜMRÜK TARİFELERİ & STANDARDİZASYON

İran'ın son yıllarda izlediği dıŐa açılma politikaları ve (1996 yılı Haziran ayında üyelik başvurusunu yaptığı) Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dış engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir. Üyelik başvurusu kapsamında 2005 yılı Mayıs ayında DTÖ bünyesinde kurulan çalışma komitesi (working party) henüz toplanmamıştır.

Yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde kaldırılmıştır. Ancak, yerli sanayii korumak amacıyla bazı temel sanayi dallarında (tekstil, otomotiv vb.) ithalatta uygulanan gümrük vergisi oranları yüksek tutulmaktadır.

İTHALAT REJİMİ

İTHALAT PROSEDÜRÜ

1- İran'da "ihracat ve ithalat" yapmak isteyen bir firmanın, üyesi olduğu Ticaret Odası tarafından adına düzenlenmiş bir '**Kart-ı Bazargani**' belgesi (İthalat-ihracat Yetki Belgesi) sahibi olması gerekmektedir.

Önceki (mülga) uygulamada, bu belgeye sahip olmayan İranlı firmalar, söz konusu belgeye sahip diğer firmalar üzerinden dış ticaret işlemini gerçekleştirebilmekte idi. Ayrıca, söz konusu belgeye sahip olmak, tüm kategorilerde yer alan ürünlerin ithalatını yapabilmek için yeterli idi.

Ancak, yeni (yürürlükteki) uygulamada, ithalatçı firmanın sahibi olduğu söz konusu belgeyi kullanarak ve sadece şirket kuruluş sözleşmesinde yazan faaliyetlerle sınırlı olarak ithalat yapmasına müsaade edilmektedir.

2- Yetki belgesi ile birlikte yapacağı ithalat işlemi için (ihracatçıdan) ilgili proforma faturayı (yada sözleşme veya benzeri destekleyici bazı ticari evrakları) temin eden İranlı firmanın İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı'nın (Ministry of Industry, Mine and Trade) online-sistemi üzerinden sipariş kaydını açtırması gerekmektedir. İthalat için "**Sipariş kaydı**" açma işlemine "**sab-te-sefareŐ**" (**kayıt**) denilmektedir.

İranlı ithalatçı firma, "**sab-te-sefareŐ/kayıt işlemi**" için proforma yada satış sözleşmesi üzerinde belirtilen ithalat tutarı üzerinden belirli bir oranda işlem komisyonu ödemektedir.

İthalat işleminde; ithalata konu ürün için "ürünün teslim şekli" ve "taşıma türüne" göre değişecek şekilde zorunlu sigortalar yaptırılmaktadır.

3- İran Hükümetinin 31.01.2018 tarihli yeni Tebliği uyarınca, İranlı ithalatçı firmalar; G. Kore, Çin, Hindistan ve Türkiye'den yapacakları ithalat işlemlerinde bankacılık sistemi dışında ödeme yapamamaktadır. Bu bağlamda, İranlı ithalatçı firma, para transferini yapacağı bankayı Bakanlığın online-kayıt sistemi üzerinden seçmek zorundadır.

(Eski uygulamada İranlı ithalatçı firmanın banka dış ödeme seçeneği de mevcut idi. Ancak, kayıt dıŐılığı ve kontrolsüz döviz giriş ve çıkıŐlarını önlemeye yönelik son düzenleme sonrasında sadece banka sistemi içinde ödeme söz konusu olabilmektedir.

Öte yandan, "döviz büroları (sarraflar)" kanalıyla ödeme seçeneğinde ise, sarrafın havale/transfer işlemini İran Merkez Bankası'nın belirlediği yine İranlı bankalar üzerinden gerçekleştirmesi halinde mümkün olabilmektedir.

Ayrıca, ithalatçının ödemeyi, İran dıŐındaki bir bankadan yapmak istemesi halinde de, online sistem üzerinde bu ödemeyi gösterebilmesi gerekmektedir.

4- Kayıt işlemi ve aracı banka tespit sürecinin tamamlanmasını müteakip, mal/hizmet ithalata hazır duruma gelmektedir. Sab-te-sefareŐ işlemi tamamlanan ve ödemesi İranlı bankalar

üzerinden yapılacak olan ithalatın bedeli, seçilen banka tarafından geçerli kurlar üzerinden döviz tahsisi yapılmasını teminen, Merkez Bankası sistemine girilmektedir.

Öte yandan; 14.02.2018 tarihli karar uyarınca, bankalar bu talebi 28.02.2018 tarihi itibarıyla ABD Doları üzerinden yapamamaktadır, zira İran Merkez Bankası Sistemi'nden "ABD Doları seçeneğini" kaldırmıştır. Başka bir ifadeyle, proforma fatura üzerinden, ABD Doları dışında, başka bir döviz türünden hesap edilen tutar aracı banka kanalıyla ödenebilmektedir.

5- Banka, ithalat işlemiyle ilgili tüm izin ve prosedürlere yönelik belgelerin tamamlanmış olması halinde, ürün bedelini transfer edebilmektedir. İthalatçı firma, gümrük beyannamesi ve aracı banka onayını gümrük işlemlerinin tamamlanmasını teminen, gümrük sürecini takip edecek yetkililere (gümrük muamelecisine) teslim etmektedir.

6- Ürünün içeriği ve nakliye türüne göre, çeşitli gümrük harç ve vergileri ile birlikte diğer bazı ücret ve harçlar da ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla gümrük muamelecisi vergi, harç ve ücretlerin ödemelerini dikkatli şekilde takip etmesi gerekmektedir. Tüm vergi ve ücretleri ödenen mallar, gümrük sahasında ithalatçı tarafından çekilebilmektedir.

Gelen ürün ile evraklar arasında tutarsızlıkların tespit edilmesi durumunda, inceleme süreci başlatılmakta ve ürünler gümrük sahasında uzun süre tutulabilmektedir.

Gümrükten çekilen mallar ise, ithalatçı tarafından beyan edilen yere götürülmelidir.

7- İthalatçının, gümrük evrakının bir nüshası olan ve "Yeşil Belge" olarak adlandırılan belgeyi mutlaka edinmesi ve bir nüshasını, işlemin sistemdeki kapamasının yapılabilmesini teminen, üç ay içinde aracı bankaya vermesi gerekmektedir.

• **Ödeme (akreditif):** İthalat Ödemelerinin, İran Merkez Bankası'nın kontrolü altında oluşturulan akreditifler aracılığıyla yapılması mümkündür. Akreditifler, İranlı alıcılar tarafından, İran Merkez Bankası'na onaylanan listelerde yer alan bankalar kanalıyla satıcılar lehine bir İran bankasında açılmaktadır. (Konjonktür itibarıyla, dış ticaret ödemelerinde izlenecek prosedür hakkında, İran'ın yukarıda belirtilen yeni kambiyo mevzuatı ve ayrıca ABD'nin İran'ın finans sektörüne yönelik yaptırımları çerçevesinde İranlı alıcı ile görüşülmesinde fayda görülmektedir)

• **İthalat Sürecindeki Diğer İşlemler:** İthalat için gerekli başlıca belgeler şunlardır: Proforma fatura, Ticari fatura, Paketleme listesi, Yükleme belgesi, Sigorta poliçesi, Menşe belgesi. Duruma göre başka belgeler de (denetim belgesi, navlun faturası, ilgili kamu kuruluşundan alınması gereken izin belgesi, yerel ticaret odasından alınan adil fiyat belgesi) gerekebilmektedir.

Ayrıca, İran'a ithal edilecek malların, niteliğine (yerli üretiminin olup olmadığı vb.) göre İran Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na müracaat edilerek kaydedilmesi sürecinde, diğer Bakanlıkların (Sağlık, Tarım vb.) iznini gerektiren kalemlerde ilgili Bakanlıktan da ithalat ön izninin alınması gerekmektedir. Bu izin, bankaların akreditif açarken de istediği bir belgedir. (<http://www.irica.gov.ir>)

Bitki, tohum ve canlı hayvan ithalatında, İran Tarım Bakanlığı'ndan ön izin alınması gerekli olup, ayrıca bitki, hayvan, bitkisel ve hayvansal ürün ithalatında menşe ülkedeki yetkili makamlar tarafından onaylanmış sağlık sertifikası istenmektedir.

Gıda, içecek, kozmetik ve sağlık ürünlerinin (medikal ve eczacılık ürünleri) ithalatı Sağlık Bakanlığı'nın ruhsatını gerektirmektedir. Bazı ürünler için Tüketicinin Korunması Kurumu'nun ithalat ruhsatını edinmek gerekirken, belli bazıları ise zorunlu fiyat sabitlemesine tabidir.

İran'a ithalatı yasak maddeler arasında; lüks tüketim malları, dinen sakıncalı birtakım içecekler, gıda maddeleri, hayvansal besinler, yayın ve bantlar bulunmaktadır. Ayrıca, alkol, uyuşturucu, domuz, silah ve mühimmat, kumar aletleri, hava kameraları, radyo vericileri ve ahlaka aykırı eşya ve malzemeler vb.'dir.

(İran Gümrük İdaresi: <http://www.irica.gov.ir/Portal/home/?7160/Prohibitions-and-Limitations>)

Dış Ticaret Tekeli Kanununa (FTMA) göre, hükümet zaman zaman belli ürünlerin ihracatını veya ithalatını yasaklayabilmektedir.

Sigara, tütün, puro, sigara kağıdı ve ipekböceği yumurtası ithalatı devletin tekelindedir.

İTHALATÇININ DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ:

İran'da yabancı ürünler tedarik eden tüm kişi ve firmalar Kanun tarafından şu gereklilikleri yerine getirmekle yükümlü tutulmuştur:

- Ürünlerinin tedariki için Ticaret Bakanlığı nezdinde bir şube veya ajans tescili yaptırmak.
- Satış sonrası hizmeti vermek.
- Müşteriye, ürünle birlikte Farsça kullanma kılavuzu, garanti belgesi, uzun ömürlü ürünler için satış sonrası hizmet belgesi vermek.
- Ürünlerini, özellikle firmanın kayıt numarası, ürünün özellikleri, seri numarası ve hologramı olacak şekilde paketleyerek satmak.

GÜMRÜK VERGİLERİ:

İran'ın son yıllarda izlediği dışı açılma politikaları ve Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dışı engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir.

Ayrıca, yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. İran'ın ithalatta uyguladığı gümrük tarifelerine aşağıda link edilmiş olan İran Gümrük İdaresi veya AB web sayfalarından ulaşılması imkanı bulunmaktadır.

İran'da, yabancı yatırımlarda kullanmak amacıyla ithal edilen sermaye malları ve hammaddeler ile ilaçlar, buğday ve diğer stratejik ürünler vergiden muafdir. Ancak birçok ürünün ithalatında gümrük vergisine ek olarak yerel vergiler uygulanmaktadır.

İran üzerinden gerçekleştirilecek transit ticarete konu olan mallar, İran'da işlem görmediği takdirde gümrük vergisinden muafdir.

İran'ın ithalatta uyguladığı gümrük vergi oranları için aşağıda link edilmiş olan İran ve Avrupa Birliği'nin web sayfalarından yararlanılması mümkündür.

İran Gümrük İdaresi:

(<http://www.irica.ir/portal/home/?3859/Tariff->)

AB

: http://madb.europa.eu/madb/datasetPreviewFormATpubli.htm?datacat_id=AT&from=publi
)

STANDARDİZASYON

İran Standartlar Enstitüsü (ISIRI), ithal ve ihraç edilen malların kalitesini kontrol etmekle yetkilidir. ISIRI Zorunlu Standartlar Programı sağlık, güvenlik ve çevre yönetmelikleri açısından tüketici haklarını ve yerel imalatçıların düşük nitelikli ithal mallara karşı haklarını korumayı amaçlamaktadır.

Zorunlu standartlar programına tabi malların gümrükten geçişi ve İran piyasasına erişiminin gerçekleşmesi için, ISIRI tarafından düzenlenmiş Uygunluk Sertifikasına (CoC) ihtiyaç bulunmaktadır. 8548 standardın geçerli olduğu İran'da 485 ürün zorunlu standart uygulamasına tabidir.

Ticaret Bakanlığı'na ithalat sipariş kaydı yaptırıldığı sırada, kabul edilebilir malların ilgili standardı veya teknik özelliklerine ait tanıma numarası başvuru formunda belirtilmektedir. Bu ürünlerin standartlara veya teknik özelliklere uyumu ise onaylanmış bir kurum tarafından belgelendirilmektedir.

İran, ISO üyesidir. (<https://www.iso.org/member/1803.html>)

ISO 9000 standartlarının geçerli olduğu İran'a ihraç edilecek her nevi ambalajlı mamullerin üzerinde kolay okunabilir ve anlaşılabilir Farsça kullanım bilgilerinin bulunması zorunludur. (İthalat Mevzuatı: <http://eng.tpo.ir/index.aspx?siteid=5&fkeyid=&siteid=5&pageid=24256>)

TÜRKİYE İLE TİCARET

TÜRKİYE-İRAN DIŞ TİCARET DEĞERLERİ (1.000 DOLAR)

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2014	3.886.190	9.833.290	13.719.480	-5.947.099
2015	3.663.760	6.096.254	9.760.014	-2.432.494
2016	4.966.176	4.699.777	9.665.952	266.399
2017	3.259.270	7.492.104	10.751.374	-4.232.834
2018	2.392.778	6.931.258	9.324.036	-4.538.480

Kaynak: TÜİK

TÜRKİYE'NİN İRAN'A İHRAÇ ETTİĞİ ÜRÜNLER (1.000\$)

Fasıl	Fasıl adı	2016	2017	2018	Payı
84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	446.136.004	542.800.088	293.785.413	12,28%
39	Plastikler ve mamulleri	181.156.303	168.317.774	166.600.880	6,96%
55	Sentetik ve suni devamsız lifler	156.061.449	206.364.911	149.608.451	6,25%
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	169.945.609	224.211.829	126.026.448	5,27%
85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	169.438.900	176.401.797	120.162.972	5,02%
24	Tütün ve tütün yerine geçen işlenmiş maddeler	148.787.916	64.403.109	94.370.458	3,94%
48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	81.546.204	81.137.808	92.566.602	3,87%
96	Çeşitli mamul eşya (hijyenik havlu, bebek bezi, kalem, çakmak, fermuar, fırça vb.)	69.375.623	65.910.303	89.656.405	3,75%
73	Demir veya çelikten eşya	111.559.213	130.219.678	84.858.608	3,55%
44	Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü	170.277.495	164.977.649	77.448.916	3,24%
26	Metal cevherleri, cüraf ve kül	25.914.370	71.629.858	73.595.164	3,08%
33	Uçucu yağlar ve rezinoitler, parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	71.416.784	71.246.557	64.585.454	2,70%
61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	193.144.544	53.758.534	63.832.130	2,67%
56	Vatka, keçe ve dokunmamış mensucat, özel iplikler, sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	64.897.806	60.637.184	57.354.187	2,40%
38	Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	40.501.688	43.782.794	48.344.284	2,02%
57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	50.505.016	28.568.177	47.278.711	1,98%
62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	145.561.915	40.863.867	47.013.407	1,96%

83	Adi metallere çeşitli eşya (kilit, kasa, mobilya tertibatı, vb.)	48.637.492	57.907.158	40.944.277	1,71%
32	Debagatte ve boyacılıkta kullanılan h�lasalar, tanenler, boyalar, pigmentler, vb, vernikler, vb, macunlar, mürekkepler	46.254.969	51.462.501	38.444.642	1,61%
18	Kakao ve kakao müstahzarları	43.452.156	36.503.229	37.518.503	1,57%
54	Sentetik ve suni filamentler, Şeritler ve benzeri sentetik ve suni dokumaya elverişli maddeler	66.119.573	57.205.710	37.444.878	1,56%
71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	1.704.270.961	157.890.872	30.879.711	1,29%
35	Alb�minoid maddeler, deęiŐiklięe uęramıŐ nişasta esaslı ürünler, tutkallar, enzimler	54.991.290	45.735.569	30.299.142	1,27%
34	Sabunlar, yüzey-aktif organik maddeler, yıkama-yağlama müstahzarları, mumlar, bakım müstahzarları, diŐiŐilik müstahzarları	36.009.407	36.033.032	28.620.524	1,20%
94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb, prefabrik yapılar	46.765.757	46.312.941	28.268.652	1,18%
40	KauÇuk ve kauÇuktan eşya	44.752.979	43.214.107	28.039.449	1,17%
72	Demir ve �elik	50.967.811	58.690.356	27.419.751	1,15%
30	Eczacılık �r�nleri	26.253.865	25.528.646	26.862.249	1,12%
4	Süt �r�nleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli �r�nler	1.540.704	1.418.778	23.720.150	0,99%
90	Optik, fotoğraf, sinema, �l�v�, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	18.602.767	24.109.127	23.042.844	0,96%
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	42.372.055	40.535.847	22.398.868	0,94%
58	özel dokunmuş mensucat, tuftede edilmiş dokunabilir mensucat, dantela, duvar halıları, Őerit�i ve kaytancı eşyası, iŐlemeler	42.727.804	35.781.610	17.810.336	0,74%
29	Organik kimyasal �r�nler	12.021.265	15.679.517	17.553.749	0,73%
15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	29.620.509	23.594.372	16.930.303	0,71%
28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileŐikleri	13.094.492	17.982.189	16.897.148	0,71%
63	Dokunabilir maddelerden hazır eşya, takımlar, kullanılmış giyim ve dokunmuş diğer eşya, paçavralar	23.097.516	19.609.692	15.736.902	0,66%
70	Cam ve cam eşya	37.934.970	24.562.536	14.753.654	0,62%
19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık �r�nleri	13.438.643	18.508.504	14.353.553	0,60%
21	Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve h�lasaları, çay h�lasaları, mayalar, soslar, diyet mamaları, vb.)	22.401.268	18.773.810	13.812.953	0,58%
52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	27.614.381	23.515.730	13.101.775	0,55%

7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	1.550.603	3.021.223	12.528.539	0,52%
47	Odun veya diğer lifli selülozik maddelerin hamurları, geri kazanılmış kağıt veya karton (döküntü, kırıntı ve hurdalar)	14.609.131	11.287.557	11.277.037	0,47%
82	Adi metallerden aletler, bıçakçı eşyası ve sofrta takımları, adi metallerden bunların aksam ve parçaları	10.833.257	6.880.967	10.184.687	0,43%
31	Gübreler	13.251.260	4.054.320	9.033.511	0,38%
64	Ayakkabılar, getrler, tozluklar ve benzeri eşya, bunların aksamı	30.719.998	12.855.627	8.242.755	0,34%
68	Taş, alçı, çimento, amyant, mika veya benzeri maddelerden eşya	18.549.468	16.054.303	8.207.306	0,34%
17	Şeker ve şeker mamulleri	10.809.159	11.108.677	7.912.028	0,33%
69	Seramik mamulleri	11.384.308	10.685.111	7.007.106	0,29%
60	Örme eşya	17.919.294	11.476.015	6.708.098	0,28%
59	Emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş dokunabilir mensucat, dokunabilir maddelerden teknik eşya	8.999.596	7.950.937	5.183.790	0,22%
74	Bakır ve bakırdan eşya	9.192.839	9.341.760	4.439.540	0,19%
10	Hububat	2.962.080	3.327.963	3.914.552	0,16%
25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	4.008.862	5.194.893	3.712.525	0,16%
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	3.168.194	3.016.252	3.546.833	0,15%
20	Sebzeler, meyvalar, sert kabuklu meyvalar ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	4.212.270	3.489.612	3.472.641	0,15%
12	Yağlı tohum ve meyvalar, muhtelif tane, tohum ve meyvalar, sanayiide ve tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yem	1.582.405	1.871.346	3.243.280	0,14%
22	Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke	4.947.757	4.448.614	3.027.586	0,13%
8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	16.524.170	27.957.340	2.532.935	0,11%
93	Silahlar ve mühimmat, bunların aksam, parça ve aksesuarı	3.373.667	3.543.882	2.366.540	0,10%
95	Oyuncaklar, oyun ve spor malzemeleri, bunların aksam, parça ve aksesuarı	4.014.401	2.800.060	2.308.814	0,10%
51	Yapağı ve yün, ince veya kaba hayvan kılı, at kılından iplik ve dokunmuş mensucat	3.245.412	2.851.111	1.734.181	0,07%
80	Kalay ve kalaydan eşya	895.840	758.344	1.174.206	0,05%
42	Deri-saraciye eşyası, eyer-koşum takımları, seyahat eşyası, el çantaları vb mahfazalar, hayvan bağırsağından mamul eşya	5.271.024	2.366.490	1.020.512	0,04%
86	Demiryolu vb hatlara ait taşıtlar ve malzemeler, bunların aksam-parçaları, mekanik trafik sinyalizasyon cihazları	553.686	1.313.723	999.279	0,04%
91	Saatler ve bunların aksam ve parçaları	1.934.479	1.335.658	893.412	0,04%
75	Nikel ve nikelden eşya	765.114	1.768.457	843.988	0,04%

23	Gıda sanayiinin kalıntı ve döküntüleri, hayvanlar için hazırlanmış kaba yemler	528.952	579.596	743.789	0,03%
37	Fotoğrafçılıkta veya sinemacılıkta kullanılan eşya	403.175	1.275.103	668.237	0,03%
49	Basılı kitaplar, gazeteler, resimler ve baskı sanayiinin diğer mamulleri, el ve makina yazısı metinler ve planlar	3.159.904	876.093	662.618	0,03%
9	Kahve, çay, paraguay çayı ve baharat	503.659	614.273	540.164	0,02%
89	Gemiler ve suda yüzen taşıt ve araçlar	113.816	229.035	465.303	0,02%
79	Çinko ve çinkodan eşya	150.827	3.222.546	387.794	0,02%
65	Başlıklar ve aksesuarları (şapka, kasket, koruyucu başlıklar vb.)	656.355	388.926	363.428	0,02%
81	Diğer adi metaller (tungsten, molibden, tantal, magnezyum, kobalt, bizmut, kadmiyum, vb.), sermetler, bunlardan eşya	215.641	620.044	310.641	0,01%
13	Lak, sakız, reçine ve diğer bitkisel özsu ve hülâsalar	167.750	91.075	211.522	0,01%
41	Ham postlar, deriler (kürkler hariç) ve köseleler	503.975	389.885	168.849	0,01%
53	Dokumaya elverişli diğer bitkisel lifler, kağıt ipliği ve kağıt ipliğinden	219.856	190.785	160.022	0,01%
2	Etler ve yenilen sakatat	141.858	851.172	123.012	0,01%
67	Hazırlanmış ince ve kalın kuş tüyleri ve bunlardan eşya, yapma çiçekler, insan saçından eşya	135.453	91.259	115.313	0,00%
	DİĞER	4.826.550	3.302.311	399.337	0,02%
	TOPLAM	4.966.175.518	3.259.270.095	2.392.778.213	

Kaynak: TradeMap

TÜRKİYE'NİN İRAN'DAN İTHAL ETTİĞİ ÜRÜNLER (1.000 DOLAR)

Fasıl	Fasıl adı	2016	2017	2018	Payı
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	3.570.473.848	6.101.561.951	5.706.251.573	82,33%
39	Plastikler ve mamulleri	404.937.231	490.409.187	429.150.083	6,19%
79	Çinko ve çinkodan eşya	94.394.691	206.837.542	185.719.461	2,68%
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	73.317.326	138.959.624	148.893.363	2,15%
31	Gübreler	41.484.118	136.642.894	91.006.048	1,31%
72	Demir ve çelik	82.643.400	87.327.930	64.145.829	0,93%
74	Bakır ve bakırdan eşya	201.521.630	45.584.081	62.394.812	0,90%
54	Sentetik ve suni filamentler, şeritler ve benzeri sentetik ve suni dokumaya elverişli maddeler	5.223.966	12.558.541	41.734.421	0,60%
29	Organik kimyasal ürünler	72.834.733	59.139.207	25.792.131	0,37%
70	Cam ve cam eşya	12.992.606	17.964.819	20.677.169	0,30%
28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikler	8.481.221	21.907.273	18.649.598	0,27%
8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	32.415.563	53.831.396	14.749.401	0,21%

48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	386.090	3.125.039	13.022.118	0,19%
38	Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	14.980.582	13.717.321	11.293.773	0,16%
40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	5.584.289	6.304.911	9.686.154	0,14%
68	Taş, alçı, çimento, amyant, mika veya benzeri maddelerden eşya	10.775.930	17.878.374	8.230.815	0,12%
25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçıklar, kireçler ve çimento	6.030.677	7.989.493	8.145.510	0,12%
84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	8.567.715	9.781.553	7.985.688	0,12%
78	Kurşun ve kurşundan eşya	5.525.362	6.240.252	6.398.090	0,09%
41	Ham postlar, deriler (kürkler hariç) ve köseleler	7.963.268	6.998.827	6.211.740	0,09%
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	7.653.623	6.512.319	5.746.975	0,08%
11	Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni	4.576.017	5.791.229	5.433.453	0,08%
22	Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke	2.603.377	4.381.229	5.180.157	0,07%
23	Gıda sanayiinin kalıntı ve döküntüleri, hayvanlar için hazırlanmış kaba yemler	3.187.286	2.036.361	4.823.678	0,07%
34	Sabunlar, yüzey-aktif organik maddeler, yıkama-yağlama müstahzarları, mumlar, bakım müstahzarları, dişçilik müstahzarları	2.913.406	3.178.915	4.189.520	0,06%
73	Demir veya çelikten eşya	1.376.123	4.148.650	3.823.682	0,06%
55	Sentetik ve suni devamsız lifler	2.159.264	1.401.760	3.108.816	0,04%
32	Debagatte ve boyacılıkta kullanılan hülâsalar, tanenler, boyalar, pigmentler, vb, vernikler, vb, macunlar, mürekkepler	591.038	2.172.202	2.608.240	0,04%
85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	2.713.253	2.145.023	1.837.135	0,03%
30	Eczacılık ürünleri	20.889	54.873	1.666.091	0,02%
20	Sebzeler, meyvalar, sert kabuklu meyvalar ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	856.813	1.727.742	1.595.015	0,02%
12	Yağlı tohum ve meyvalar, muhtelif tane, tohum ve meyvalar, sanayiide ve tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yem	54.460	170.664	1.507.675	0,02%
52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	19.783	99.755	1.188.871	0,02%
4	Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	17.262		814.802	0,01%
14	Örölmeye elverişli bitkisel maddeler, tarifinin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan bitkisel ürünler	891.141	1.284.789	615.705	0,01%
9	Kahve, çay, paraguay çayı ve baharat	1.386.936	4.387.569	613.418	0,01%
26	Metal cevherleri, cüraf ve kül	570.391	1.333.841	612.022	0,01%

71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar		7.177	485.505	0,01%
57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	81.113	60.282	466.862	0,01%
59	Emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş dokunabilir mensucat, dokunabilir maddelerden teknik eşya		119	457.318	0,01%
90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	302.930	357.745	384.746	0,01%
82	Adi metallerden aletler, bıçakçı eşyası ve sofa takımları, adi metallerden bunların aksam ve parçaları	315.847	267.774	375.160	0,01%
75	Nikel ve nikelden eşya	82.322	270.852	366.142	0,01%
56	Vatka, keçe ve dokunmamış mensucat, özel iplikler, sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	384.491	515.638	354.435	0,01%
7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	80.048	406.413	305.990	0,00%
58	Özel dokunmuş mensucat, tuftedilmiş dokunabilir mensucat, dantela, duvar halıları, şeritçi ve kaytancı eşyası, işlemler	475.960	344.833	280.845	0,00%
83	Adi metallerden çeşitli eşya (kilit, kasa, mobilya tertibatı, vb.)	32.613	114.826	274.405	0,00%
61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı		40.858	238.506	0,00%
96	Çeşitli mamul eşya (hijyenik havlu, bebek bezi, kalem, çakmak, fermuar, fırça vb.)	382.808	449.065	229.553	0,00%
63	Dokunabilir maddelerden hazır eşya, takımlar, kullanılmış giyim ve dokunmuş diğer eşya, paçavralar	483.310	212.495	193.168	0,00%
94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb, prefabrik yapılar	151.245	116.842	181.634	0,00%
10	Hububat	98.147	48.028	175.895	0,00%
21	Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve hülusalari, çay hülusalari, mayalar, soslar, diyet mamaları, vb.)	72.100	120.696	153.740	0,00%
44	Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü	155.912	226.223	116.677	0,00%
69	Seramik mamulleri	821.068	57.296	115.926	0,00%
95	Oyuncaklar, oyun ve spor malzemeleri, bunların aksam, parça ve aksesuarı	126.689	143.904	110.982	0,00%
	DİĞER	3.604.782	2.755.816	487.422	0,01%
	TOPLAM	4.699.776.693	7.492.104.018	6.931.257.943	

Kaynak: TÜİK

İKİ ÜLKE ARASINDA İMZALANMIŞ SÖZLEŞMELER/PROTOKOLLER

Anlaşma / Protokol / Mutabakat Zaptı	İmza Tarihi
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	12.05.1980
Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Karma Komisyonu 2. Dönem Toplantısı	01.05.1984

Mutabakat Zaptı	
Ticaret Anlaşması	21.12.1996
Deniz Ticaret Seyrüsefer Anlaşması	21.12.1996
Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Anlaşması	22.11.2000
Çifte Vergilendirmeyi Önleme (ÇVÖ) Anlaşması	17.06.2002
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşması	19.12.1996
Sınır Ticareti Ortak Komitesi 5. Dönem Topl. Mutabakat Zaptı	12.10.2008
Çevre Alanında Mutabakat Zaptı	28.04.2010
Teknik Düzenlemeler, Standardizasyon, Metroloji, Akreditasyon ve Uygunluk Değerlendirmesi Alanlarında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı	03.02.2010
Kara Ulaştırması Karma Komisyonu Toplantısı Protokolü	26.02.2014
Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA)	29.01.2014
24. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	16.04.2014
Hayvan Sağlığı ve Veterinerlik Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	26.10.2016
Türkiye-İran 5. Dönem Ortak Ticaret Komitesi Mutabakat Zaptı	19.01.2014
25. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	9.4.2016
TC Merkez Bankası-İran Merkez Bankası Arasında İşbirliğini Geliştirme Mutabakat Zaptı	21.9.2017
26. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	26.11.2017

PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

FİKRİ, SİNAİ MÜLKİYET HAKLARI (PATENT, MARKA TESCİLİ)

İran'da marka ve ambalaj taklidinin çok yaygın olduğu ve bu konuda yasal mercilere başvurulduğu zaman sonuç alınması için uzun bir süre beklenebilmektedir. Konuyla ilgili mevzuat altyapısının yetersiz olduğu ifade olunmaktadır.

Bu çerçevede, İran'da fikri, sınai mülkiyet (ticari marka, patent, telif hakları) haklarının korunması bağlamında, yerli-yabancı ayrımı gözetmeden piyasada taklit ürünlerin satışının engellenmesi önem taşımaktadır. (<http://iripo.ssaa.ir>) İran ithalatında, Çin'in ağırlıklı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

İran, "Paris Birliği" olarak da bilinen Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'ne (WIPO) 2002 yılı Mart ayında üye olmak suretiyle "Sınai Mülkiyet Haklarının Korunması Uluslararası Sözleşmesine" taraf olmuştur. (<http://www.wipo.int>)

Dolayısıyla, ürün markasının "Markaların Uluslararası Tesciline İlişkin Madrid Anlaşması" çerçevesinde (uluslararası) tescilli olması İran makamlarınca kabul görmektedir. İran, 2003 yılından beri söz konusu Anlaşmaya taraf ülkedir. (<http://www.wipo.int/madrid/en/>)

Mevzuat: Patentler ve markaların kayıt altına alınması ve sınai mülkiyetten doğan haklar ile bunların ihlali konularını düzenleyen temel mevzuat olan "Patentler, Sınai Tasarım ve Markalar Kayıt Kanunu" İslam Danışma Meclisi'nce 29 Ekim 2007'de onaylanmış ve Meclis tarafından beş yıllık bir deneme süresinin kabul edilmesi ile Muhafızlar Konseyi'nce kabul edilmiştir.

Kanun'un 62. maddesinde "İşbu Kanun'un hükümleri ile İran'ın taraf olduğu ya da olacağı uluslararası anlaşmaların hükümleri arasında bir çelişki olduğu takdirde bahse konu uluslararası anlaşmalarda bulunan hükümler geçerli olacaktır." hükmü kabul edilmiştir.

Patent Tescili: Patent belgesi; buluşun korunması amacıyla Sınai Varlık Dairesi'nce çıkartılan ve ait olduğu kişi ya da kuruma özel haklardan yararlanma imkânı veren bir belgedir. Sınai Mülkiyet Dairesi'ne patent tescili için verilen bildirim İranca olması gerekmekte olup, başvuru, korunması istenen materyali de içermelidir. Başvuru, gerektiği takdirde, buluşun bir özetini ve ilgili çizimleri de içermek durumundadır.

Patent belgesinin geçerlilik süresi 20 yıldır. İlk tescil işleminden 1 yıl geçtikten sonraki her 1 yılın başlangıcında belgenin geçerliliğini sürdürmek amacıyla Sınai Mülkiyet Dairesi'ne belli bir ücretin yatırılması gerekmektedir.

Marka Tescili: Bir markanın tesciline yönelik başvuru, tescil yapılması istenen markanın bir numunesi ve ilgili tüm mal ve hizmetlerin listesi ile birlikte Sınai Mülkiyet Dairesi'ne yapılmaktadır. İran'da tescilli bir markanın, başka birisi tarafından kullanılması marka sahibinin mutabakatına bağlıdır. Marka sahibi, kullanılan markanın kayıtlı markaya benzediği durumlar da dahil olmak üzere her türlü ihlale karşı önlem alabilmektedir. Marka tescilinin geçerlilik süresi, tescil için yapılan başvurudan itibaren 10 sene olup, bu süre gerekli ücretlerin ödenmesi şartıyla ve marka sahibinin isteği üzerine 10'ar yıllık dönemler halinde uzatılması mümkündür.

Kanun ayrıca, sınai tasarımları da korumaktadır.

İran'da marka tescili, ülkede faaliyet gösteren avukatlarca yapılmaktadır.

TİCARİ ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ (TAHRAN TAHKİM MERKEZİ):

Yabancı firmaların İran'da ticari faaliyetleri esnasında İranlı firmalarla yaşadıkları uyuşmazlıkların mahkeme aşamasından önce çözülebilmesini teminen İran Ticaret Odası (<http://iccima.ir>) bünyesinde oluşturduğu bir Hakemlik Mekanizması bulunmaktadır.

Ayrıca, İranlı ve yabancı firmalar arasındaki ticari anlaşmazlıkların çözümü amacıyla 21 Mart 2017 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Tahran Ticaret ve Sanayi Odası nezdinde bir Tahkim Merkezi oluşturulmuştur. (<http://www.tccim.ir/english/>)

TAHRAN TİCARET ODASI TAHKİM MERKEZİNİN İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres: Ghaemmaghame Farahane Avenue, Mirza Hasani Street, No:18 – Tehran

Tel: 00 98 21 -88 71 80 22 -Eposta: legal@tccim.ir

İRAN TİCARET VE SANAYİ ODASI BÜNYESİNDE FAALİYET GÖSTEREN YABANCI YATIRIM KOMİSYONU

İran'da faaliyet gösteren yabancı yatırımcıların, İran Ticaret, Sanayi, Madencilik ve Tarım Odası (<http://en.iccima.ir/>) bünyesinde kurulan Yabancı Yatırım Komisyonu'na üye olmak suretiyle, ülkede karşılaştıkları sorunların İranlı yetkililer nezdinde ele alınmasının sağlanması imkanı da bulunmaktadır. (<https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/iccima.php>)

SÖZLEŞME YAPILMASI ESASLARI & DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

İran hukuku, hükümleri kamu politikasına aykırı olmadıkça, kamu etiğine zarar vermedikçe ve/veya ülkenin zorlayıcı kanunlarına açıkça karşı gelmedikçe taraflar arasındaki özel sözleşmelere saygılı yaklaşmaktadır.

İran Ticaret Kanunu aslen Fransız hukukundan alınmış ve bazı yönleri ile de İsviçre ve Belçika Ticaret Kanunlarından esinlenmiştir. Diğer taraftan medeni hukuk ise önemli ölçüde İslam hukukundan etkilenmiştir.

İranlılar ile yapılan sözleşmelerin, başarılı olması ve anlaşmazlık çıkmaması veya imza sonrasında uyuşmazlık durumunda mağduriyet yaşanmaması için kapsamlı ve kesin yapılması önem taşımaktadır.

Sözleşmelerde, anlaşmazlıkların halli için uluslararası tahkim hükümleri ile birlikte İran kanunlarının düzenleyici olduğunu kabul etmek uygun olup, bu hükümler İranlı taraflarla hassas ve geniş sözleşmeler yapmak için güvenlidir. UNCITRAL ve ICC kuralları İranlı taraflarca sıkça kabul edilmekte ve tahkimin icra edileceği merkezler olarak sırasıyla İsviçre, Lahey ve Paris tercih edilmektedir.

İranlı kurumlar, genel olarak uluslararası tahkim yoluyla verilen tazminatlara saygılı davranmakta ve bunu gönüllü olarak yerine getirmektedirler. İran 2001 yılında kabul edilen Kanun uyarınca, Yabancı Tahkim Tazminatlarının Tanınması ve Yerine Getirilmesi Konvansiyonu'na (New York 1958) dahil olmuştur. Konvansiyon, İran mahkemelerinin İran'daki bir yabancı tahkim tazminatının yerine getirilmesine müdahale edebilmesine ve uygulamayı durdurmasına temel teşkil eden zemini, bu yabancı tahkim tazminatının ICC gibi bir tahkim kurumunun kontrol ve idaresi altında yapılıp yapılmadığına veya örneğin UNCITRAL Tahkim Kuralları çerçevesinde geçici tahkime dayanıp dayanmadığına bakmadan sınırlamaktadır.

İran Anayasası, sözleşmelerin düzenleyici hükümleri olarak yabancı kanunları kabul etmesini yasaklamamış olmakla birlikte, İran'daki Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları yabancı kanunlara başvurmamaları hususunda sıkı talimat altındadırlar. İstisnai durumlarda ve gerekliliği ortaya konulabilmesi halinde yabancı kanunlara başvurma yetkisi verilebilmektedir. Özel sektör firmaları, söz konusu sınırlamaya tabi değildirler.

Sözleşme, yabancı firma tarafından ödenmiş olan İran'da sözleşmeye uygulanan tüm vergileri ve diğer tüm harçları geri ödemeye İranlı tarafı mecbur edebilmektedir. Bu mümkün olmadığı takdirde müteahhit, sürprizle ve beklenmedik kesintilerle karşılaşmamak için müşterisinden, ödemelerden yasal mahsupların yapılacağını teyit etmesini istemelidir.

Ödeme takviminin sözleşmede çok kesin ve açık şekilde tanımlanması önemlidir. Bazı İranlı tarafların ödemelerinde gecikmeye meyilli olabileceğinden hareketle, sözleşmelerde geç ödeme cezalarına ilişkin müeyyide hükümlerine yer verilmesi, zamanında ödeme yapılmasını temin etmek bakımından tedbirli bir davranış olacaktır.

Mevzuat "kârdan zararın" iddia edilmesini ve alınmasını güçleştirmektedir. Ancak, buna sözleşmelerde tasfiye zararlarına yönelik olarak yer vermek mümkün bulunmaktadır.

İran mevzuatı çerçevesinde mülkiyeti korumanın en uygun yöntemi kiralama anlaşmalarıdır. Bir "taahhüt sözleşmesi de" uygun güvenlik sağlayabilir.

Esasen, İranlı muhatap ile sözleşme imzalamadan önce bir İranlı hukuk firmasından/avukattan danışmanlık hizmeti alınması veya Tahran Ticaret Ataşeliğimiz ile istişarede bulunulmasında fayda bulunmaktadır.

İRAN'DA DÜZENLENEN ULUSLARARASI TİCARET/SANAYİ FUARLARINA KATILIM SAĞLANMASI

Ekonomi üzerindeki uluslararası ambargoların kaldırılması, petrol üretiminin artırılması ve petrol fiyatının 50 dolar/varil seviyesinde istikrar kazanması, İran'ın döviz gelirinin artması, iç ticaret faaliyetlerinin ve yerli tüketimin canlanmasında başlıca etkenler olacaktır.

Bu çerçevede, İran'da düzenlenecek sektörel ticaret/sanayi fuarlarına katılım sağlanması önem taşımaktadır. Bazı uluslararası fuarlara Türkiye'den milli katılım sağlanmaktadır.

İran'da düzenlenen fuarların listeleri

- <http://eng.tpo.ir>
- <https://en.iranfair.com/>

adreslerinde duyurulmaktadır.

DAĞITIM KANALLARI

İran'da ticari acente ve distribütörlük aracılığı ile iş yapma biçimi oldukça yaygındır. Nakliye masrafları ucuz olduğu için firmalar kendi distribütörlük ağını kurmak yerine, kargo ve nakliye şirketleri ile çalışmaktadır.

Ülke çapında süpermarket zincirlerinin ve alışveriş merkezlerinin sayısı artmakla birlikte; Tahran'da bakkal ve butik gibi küçük ölçekli şirketler de oldukça yaygındır. Ayrıca, tarihi Tahran Kapalı Çarşısı da (Grand Bazaar), ülkenin ticaret ve ekonomi hayatındaki önemli yerini korumaktadır.

Öte yandan, son yıllarda yabancı marka ürünlerin de yer aldığı modern alış-veriş merkezleri sayısında da artış söz konusudur.

TÜKETİCİ TERCİHLERİ

İran'da tüketim harcamalarını ve talebini etkileyen faktörler şunlardır;

- Nüfusun yaklaşık %60'ı 30 yaşın altındadır.
- Genç nüfus eğitilmiştir ve dünya piyasalarını takip etmektedir.
- Uzun yıllar devam eden ambargolar; ekonominin daralmasına (ulusal sanayinin gelişmemesine, orta sınıfın zayıflamasına, gelir dağılımının bozulmasına, işsizliğin artmasına, enflasyon nedeniyle satın alma gücünün düşmesine) yol açmıştır.
- Kırsal alanlardan kentlere yaşanan göç, çarpık kentleşme ve kayıt-dışı ekonomi sorunlarını da beraberinde getirmektedir.
- Uluslararası ambargoların kalkmasıyla, gelirin artması, dolayısıyla iç piyasa ve tüketimin gelişmesi beklenmektedir.
- İthal mallara talep artmaktadır.
- Pazar araştırması, fuarlara katılım ve reklam gibi pazarlama teknikleri, markaya bağlılık sağlanması ve piyasa payının artırılması için önemlidir.

REKLAM VE PROMOSYON

İran'da sıklıkla kullanılan bir pazarlama unsuru, işletim hakkı belediyelere ait olan şehir ilan panolarıdır. Radyo ve televizyon yayınları, devletin kontrolündedir.

"Tehran Times" ve "Iran Daily", İngilizce olarak yayınlanan günlük gazetelerdir.

AMBALAJ, PAKETLEME VE ETİKETLEME

Standart bilgilere ek olarak ürün etiketlerinde eşyanın brüt ağırlığı, ürünün menşei, imalatçının adı ve ticaret unvanının yer alması gerekmektedir. Yiyecekler, kozmetikler ve medikal ve veterinerlik amaçlı tıbbi ürünler için özel etiketleme prosedürleri uygulanmaktadır. Etiketlerin ve kullanma talimatlarının Farsça dilinde hazırlanması bazı durumlarda kanunen gereklidir.

İran'a ihraç edilecek ürünlerin ürünün yapısına, taşıma şekline ve iklim koşullarına göre güvenli bir şekilde paketlenmesi gerekmektedir. Yabancı bir ticari marka ile ilgili şerit ve bandrol içeren ambalaj malzemelerinin ülkeye girişi yasaktır.

ULAŞTIRMA VE TAŞIMACILIK MALİYETLERİ

Türk Hava Yollarının Tahran, Tebriz ve Meshed'e seferleri bulunmaktadır. <http://www.thy.com>.

Türkiye ile İran arasında demiryolu ile yolcu taşımacılığı, İstanbul-Tahran-İstanbul arasında haftada bir gün çalışan ve kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş Trans Asya treni ve Van-Tebriz-Van arasında haftada bir gün çalışan ve kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş tren ile sağlanmaktadır. Ancak, güvenlik sorunları nedeniyle İran'a yönelik tren seferlerine bir süre ara verilebilmektedir. (TCDD Danışma Hattı: 444 8 233)

Coğrafi yakınlığı nedeniyle Türkiye ve İran arasında demiryolu ile yük taşımacılığı ucuz ve güvenli bir yol olabilecek iken; demiryolu hizmetlerinin yetersiz olması, özellikle Van Gölü geçişlerinde yetersiz Ro-Ro uygulamaları ve güvenlik kaygıları nedeniyle vagon taşımacılığı zorlaşmaktadır. (TCDD Yurtdışı Yük Taşımacılığı: <http://www.tcddtasimacilik.gov.tr/uluslararası>)

HAZIR GİYİM (KONFEKSİYON GENELGESİ)

İran'a ihracatı olumsuz yönde etkileyen 9 Ekim 2016 tarihli "İran'da Konfeksiyon Ürünleri Satışı Yapan Şirketler İçin Düzenleme Genelgesi"ne göre; İran'a ihracat yapmak isteyen yabancı şirketlerin, ülkede bulunan temsilci veya şubeleri ile resmi distribütörlük anlaşması imzalayıp, söz konusu belgeyi üyesi olduğu Ticaret Odası, Dışişleri Bakanlığı ve İran'ın o ülkede faaliyet gösteren dış temsilciliklerinde onaylatması ve onaylı belgenin ruhsat almak için İran Esnaf Odası'na sunulması gerekmektedir.

İran Esnaf Odası tarafından verilen ruhsat ilk aşamada 2 yıllık olup, bu süre uzatılabilmektedir.

Bahse konu Genelge, söz konusu ürünler ithalatının yapılabilmesi için;

- İthal edilmek istenen miktarın belirli bir kısmının İran'daki yerli üreticilerden tedarik edilmesini ya da,
- Yabancı firma tarafından, İranlı temsilci ile ortak veya tek başına İran'da üretim tesisi kurulması ve ilk iki sene için ithalat miktarının %20'sinin İran'da üretilmesini ve
- Söz konusu üretimin %50'sinin başka bir ülkeye ihraç edilmesini,

zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, üçüncü yıldan itibaren her yıl için İran'da üretim miktarında %5 oranında artış istenmektedir.

Genelgede, mevzuata uymayan şirket ve tesislerin ürünlerinin kaçak ürün olarak değerlendirileceği de ayrıca belirtilmiştir.

İLAÇ, KOZMETİK İTHALAT LİSANSLARININ (GMP) SÜRELERİNİN UZATILMAMASI

İlaç, kozmetik, gıda takviyeleri ürünlerinin İran'a ihracatında uzun süredir sorunlar yaşanmaktadır. İran Sağlık Bakanlığınca, İran'a ilaç ve kozmetik ithalatında ithal tescil belgeleri (Good Manufacturing Practices-GMP-iyi üretim uygulamaları) süreleri uzatılmamakta ve yeni ürünler için ithal tescil belgesi verilmemektedir.

İran Sağlık Bakanlığı Gıda ve İlaç Kurumunun şifahen verdiği bilgilere göre; GMP verilmesi ile ilgili kodifiye edilmiş bir mevzuatın veya yetkilendirilmiş uluslararası denetim firmalarına ilişkin bir listenin olmadığı, GMP talebinde bulunacak İranlı ithalatçı firmanın herhangi bir uluslararası denetim/belgelendirme kuruluşuna başvurmadan önce anılan Kuruma başvurması gerektiği, başvuru üzerine İran Kurumunun belgelendirme için gerekli yönlendirmeyi (ya uluslararası bir denetim kuruluşuna yetki vererek yada İran Sağlık Bakanlığı'ndan görevli uzman tayin edip yerinde incelemek gerçekleştirmek suretiyle) yapacağı ifade edilmektedir. (Sorunun çözülmesine yönelik İran Makamları nezdindeki girişimler devam etmektedir)